

Антоніна В. Волошенко

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ РЕФОРМ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті, виходячи з положень макроекономічної теорії, а також у контексті управління національною економікою, критично розглянуто новітні підходи до визначення сутності, ключових чинників і проблем корупції в Україні. Доведено, що в умовах сьогодення саме політична й законодавча воля повинна забезпечити й гарантувати системне утвердження в країні регуляторів й технологій попередження і протидії корупції. Окреслено головні проблеми здійснення антикорупційних реформ у сучасній Україні та запропоновано шляхи розв'язання цих проблем.

Ключові слова: корупція; криза; політична воля; антикорупційні реформи.

Лит. 28.

Антонина В. Волошенко

ПРОБЛЕМЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ АНТИКОРРУПЦИОННЫХ РЕФОРМ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ И ПУТИ ИХ РЕАЛИЗАЦИИ

В статье, исходя из положений макроэкономической теории, а также в контексте управления национальной экономикой критически рассмотрены современные подходы к определению сущности, ключевых факторов и проблем коррупции в Украине. Доказано, что в условиях нынешнего времени именно политическая и законодательная воля должны обеспечить, а также гарантировать системное утверждение в стране регуляторов и технологий предупреждения и противодействия коррупции. Определены главные проблемы осуществления антикоррупционных реформ в современной Украине и предложены пути их решения.

Ключевые слова: коррупция; кризис; политическая воля; антикоррупционные реформы.

Antonina V. Voloshenko¹

PROBLEMS OF ANTI-CORRUPTION REFORMS IMPLEMENTATION IN TODAY'S UKRAINE AND THE WAYS TO IMPLEMENT THEM

From the positions of macroeconomic theory and national economy management context the article critically overviews the most novel approaches to defining the essence, key factors and the major problems related to corruption in Ukraine. It is proved that today political and legislative will must provide and guarantee the systemic regulatory activity and introduction of special tools to combat and prevent corruption. Major problems with anti-corruption reforms in Ukraine are outlined, and the ways to solve them are suggested.

Keywords: corruption; crisis; political will; anti-corruption reforms.

Постановка проблеми. В Україні набуває все більшого розвитку і загроз економічна та політична криза, підґрунтям якої є широкомасштабна системна корупція, що вразила всі сфери суспільного життя і державної влади. Прагнення до незаконного збагачення представників законодавчої влади, що супроводжується продемонстрованою міжнародній спільноті низькорезультативною антикорупційною боротьбою, негативно позначається як на зовнішньому іміджі, так і на інвестиційному рейтингу України. Світовий історичний досвід доводить, що корупція, за відсутності відповідного реагування і

¹ National Academy of Management, Kyiv, Ukraine.

діючих бар'єрів, стрімко розростається, вражаючи все нові сфери та рівні національної економіки. Внаслідок цього відбувається інституалізація корупції, формуються соціальні практики, які перетворюють її в невіддільну частину життя суспільства, при цьому, спотворюється мета найбільш багатообіцяючих реформ, в чесності та легітимності проведення яких змушено зневіритися населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій; невирішені раніше частини загальної проблеми. Останнім часом в Україні спостерігається особлива активність в обговоренні проблем, пов'язаних з корупцією. Однак на сьогодні дана проблематика – це переважно своєрідна мода на публіцистичні виступи та журналістські публікації.

Необхідно вказати на наукові здобутки українських вчених в частині дослідження проблем боротьби та запобігання корупції, як на національному, так і на регіональному рівнях: В. Гаращука [9], В. Голіної [10], П. Єщенка [12], С. Клімової [7], Т. Ковальчука [13], О. Костенко [14], В. Навроцького [18], В. Настюка [19], Є. Скулиша [24], В. Якушина [27] та ін.

Значні внески в дослідження проблеми протидії корупції на докторському дисертаційному рівні зробили вітчизняні науковці в галузі права: О. Бусол [8], М. Мельник [16], а також вчений-політолог Є. Невмержицький [20], але необхідно зауважити, що фахові теоретичні дослідження проблем системної боротьби з корупцією як визначальної умови національного самозбереження залишаються поза межами фундаментальних наукових публікацій.

Мета дослідження: визначити та охарактеризувати ключові проблеми здійснення антикорупційних реформ в сучасній Україні та шляхи їх вирішення.

Основні результати дослідження. Необхідно визнати, що лише останнім часом найвище керівництво країни усвідомило, що системна боротьба з тотальною корупцією є визначальною умовою національної безпеки. Стало також очевидним, що відчутна й системна протидія тотальній корупції не може відбуватися на підставі примітивних уявлень.

Реагуючи на критичні загрози, зумовлені засиллям корупції на вітчизняних теренах, редакція журналу «Право України» підготувала спеціальний випуск на тему «Антикорупційна реформа в Україні: актуальні питання», де свою точку зору й конкретні пропозиції висловили відомі вчені-юристи [10; 14; 18; 19; 21; 22; 24; 25].

На наше переконання, важливість подібної акції важко переоцінити. Водночас уважне ознайомлення з матеріалами зумовило потребу висловити певні узагальнення, виходячи з макроекономічної теорії, а також у контексті управління національною економікою.

Головний редактор цього журналу О. Святоцький справедливо зауважив, що «на сьогодні в Україні немає єдиного підходу до критеріїв оцінки корупції» [22, 11]. Даний висновок знаходить підтвердження і в позиціях вчених-юристів, які висловили своє бачення актуальних проблем здійснення антикорупційних реформ в Україні.

Відкриває даний випуск стаття О. Костенка [14]. Уважне ознайомлення з нею дає підстави стверджувати, що автором представлена досить спірна, а подекуди неприйнятна позиція щодо трактування сутності, ключових чинни-

ків і проблем корупції в Україні. Ключовим положенням статті є твердження, що «сучасна вітчизняна корупція – це корупція кризового типу» ... «Корупція кризового типу має своїм фундаментом значний *прошарок громадян*, позбавлених належної *соціальної (тобто політичної, економічної, правової, моральної) культури* і тому уражених *свавіллям та ілюзіями* (тут і далі курсив наш – А.В.), що проявляються у вигляді корупції» [14, 14].

Подібні узагальнення фахового юриста викликають подив і насправді є дуже далекими від дійсних корупційних практик, що бувають на вітчизняних теренах.

По-перше, чому поняття «*соціальна культура*» раптом ототожнюється з процесами, що є значно більш об'ємними і структурно абсолютно різними за своєю суттю та змістом? Політична, економічна, правова і моральна складові суспільного буття настільки різнопланові й полісистемні, що т.зв. «соціальна культура» аж ніяк не може виступати узагальнюючим поняттям.

По-друге, чому корупція є полем діяльності лише «*прошарку громадян, уражених свавіллям та ілюзіями*»? Як підтверджує українська (до речі, і міжнародна) дійсність, корупція – це своєрідна прерогатива суб'єктів та персоніфікаторів державної влади і водночас – далеко не ілюзорне явище.

По-третє, українська корупція відрізняється від побідного явища в розвинутих країнах не лише тим, що це явище «*кризового типу*», а насамперед масштабністю, системним характером, тотальною тінізацією фінансово-економічних відносин, інертним (якщо не «лояльним») відношенням суспільства. На превеликий жаль, корупція як очевидна реальність пронизує передусім владні ешелони, олігархічні й корпоративні монополії, офшорні лагуни з українським капіталом, і лише потім – окремих громадян.

І нарешті, авторське визначення корупції – «*зловживання повноваженнями, що надаються особі законодавством чи публічною владою*» [14, 14] – також викликає сумніви. Адже загальновідомо, що корупціонери (а це не обов'язково фізичні особи, а і монополістичні угруповання, олігархічні холдинги, корпорації, державні підприємства), як правило, діють всупереч чинному законодавству через тіньові схеми.

Тому практично некоректним є висновок О. Костенка, що вирішальним фактором у протидії корупції кризового типу є «*діяльність, спрямована на зменшення корупційної активності громадян*» [14, 15]. Автор досить тенденційно стверджує, що народний вислів «риба гние з голови» означає ніщо інше як «*хворобу, що вразила саме громадян, які утворюють громадянське суспільство*» [14, 17]. При цьому автор ігнорує, що в народному прислів'ї насправді йдеться не про громадянське суспільство, а передусім про «*голову*» як сукупний образ найвищої політико-економічної влади в державі. В Україні – це глава держави, парламент, уряд, центральний банк, суддівська система, правоохоронні органи. Саме вони генерують, за оцінкою директора НАБУ А. Ситника, свого роду «*міжвидову корупцію*» [23, 2]. Міжвидова корупція – це різновид політичної корупції. А «*політична корупція – це таке явище, яке не завжди можна кримінально покарати*» [23, 2]. «На переконання директора НАБУ, «*корупцію не знищити лише каральними засобами, превентивна роль – не менш важлива*» [22, 11].

Корупція – це, як правило, тіньова діяльність осіб, спрямована на корисливе застосування службових повноважень з метою одержання фінансових прибутків, матеріальних благ, послуг, пільг та інших суспільних переваг. Дане явище вибудовується через сукупність різних видів та форм і розмаїтих за характером корисливих правопорушень. Корупційні дії можуть мати такі різновиди та форми:

- хабарництво, що є найбільш розповсюдженим і типовим виявом корупції;
- зловживання владою або посадовим становищем задля задоволення корисливих потреб та інтересів;
- привласнення державної, колективної, приватної власності або розкрадання акціонерного капіталу майна шляхом використання службового чи посадового становища;
- незаконне одержання матеріальних благ (пільгових кредитів, позичок) та інших привілеїв і послуг;
- тіньове придбання контрольного пакету цінних паперів через використання службового становища, а також документів, які дають право на отримання майна, користування майном або право вимагати виконання фінансових зобов'язань;
- неправомірне втручання (з використанням посадового становища і в особистих інтересах) у діяльність державних органів з метою перешкоджання виконанню повноважень;
- використання службової інформації в корисливих цілях: а) необгрунтована відмова у наданні відповідної інформації або несвоєчасне її надання; б) надання недостовірної або неповної службової інформації іншим органам з метою захисту інтересів третіх осіб;
- протегування у призначенні на посаду особи, яка за діловими і професійними якостями не має переваг над іншими кандидатами.

Водночас, саме політична й законодавча воля держави може забезпечити й гарантувати системне утвердження в країні антикорупційних регуляторів й технологій і таким чином змусити всіх суб'єктів грати за законодавчо визначеними правилами, а не згідно тіньових схем і корупційних пріоритетів.

Таким чином, від політичної волі голови держави, парламенту країни, виконавчої влади всіх рівнів визначальною мірою залежить перспектива викоринення корупції в країні. Звичайно, за умови, що зазначені найвищі державні інститути не маніпулюють законодавством і регуляторно-адміністративними інструментами в корисливих цілях.

Довідник ООН містить таке визначення корупції: «Корупція – це зловживання державною владою для одержання вигоди з особистою метою» [26, 92]. Корупція – це завжди боротьба інтересів, передусім, економічних. Саме тому «явище корупції древнє як світ та існуючі в ньому владні інституції. За дві тисячі років, що існує новітня цивілізація, корупція була невід'ємним супутником державних і суспільних процесів у всіх без винятку країн світу. Так було і буде – і корупція існуватиме так довго, як довго житиме людство» [26, 93].

На міжнародній арені питання боротьби з корупцією та відмиванням коштів стоїть особливо гостро. Цими проблемами опікуються дві такі впливо-

ві міжнародні організації – Група держав проти корупції (GRECO) та Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмивання грошей (FATF). Саме вони визначають світові стандарти боротьби з цими явищами та безпосередньо або за допомогою регіональних організацій проводять оцінювання держав на предмет відповідності цим стандартам [17, 2].

До особливостей української корупції необхідно віднести передусім посадові зловживання. Дане явище отримало назву «клептократія» [27, 28]. Йдеться про зосередження величезних капіталів в осіб, що займають або займали високі державні посади та мали (мають) відчутний вплив на формування економічної політики корупційного штибу. Носії й ідеологи корупційних відносин, як правило, проникають в політику, рвуться до влади, намагаються підім'яти під себе ЗМІ і партійні об'єднання. І все це заради зловживання державними фінансами та державною власністю. Українська влада стало демонструє активну тінізацію фінансово-правових відносин, які є джерелом і продуцентом формування статків корупційного походження. Головним чином владна корупційна інвазія породжує украй негативні наслідки не лише національного штибу, але й провокує кризогенеруючі процеси на міжнародному рівні. За визнанням колишнього посла України в США, Канаді, Ізраїлі Ю. Щербака, «розпечена лава української корупції час від часу виривається з темних підземних закомарків назовні, викликаючи гучні скандали міжнародного масштабу» [26].

На сьогодні в Україні на законодавчому рівні відкрита можливість для появи принципово нових державних інституцій, націлених запобігати і протидіяти корупції в країні. Так, поряд з Державною службою фінансового моніторингу України і нещодавно створеними Національним антикорупційним бюро, формуються Національне агентство з питань запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Державне бюро розслідувань, Агентство з повернення та управління активами та інші антикорупційні утворення. За підрахунками фахових юристів, нині в Україні діють та заявлені права на формування й функціонування 26 державних структур, покликаних запобігати і протидіяти корупції [24, 33]. Це свого роду світовий прецедент. Зауважимо, що в більшості розвинутих країн ефективно протидіють розгулу корупції, не нарощуючи кількість бюрократичних структур, а шляхом системного застосування вже існуючих державних регуляторів і сучасних антикорупційних технологій. Було б несправедливо стверджувати, що останнім часом державна нічого не робить для подолання злякисного явища корупції. Але в широко закинуті антикорупційні нетрі, поки що потрапляють переважно дрібні порушники й крадії. Свідченням цьому стала антикорупційна операція, проведена детективами НАБУ (березень 2016 р.) в Тернополі.

В Україні ж засилля політико-економічної корупції не згасає. Поки що т.зв. «антикорупційна боротьба» на вітчизняних теренах – це свого роду «ідеологічна мантра з навіюванням». При цьому перманентно наростаюча кількість «борців з корупцією» навіює острах неминучого бюрократичного засилля, дублювання функцій, нестиковок з підслідністю тощо.

Відчутними факторами, що стають підґрунтям для економічної корупції на українських теренах і через які репутація України за кордоном упала до найнижчих позначок, є такі:

- тінізація економіки через засилля несприятливих фіскально-податкових факторів, за яких не вигідно, а іноді й неможливо вести «білу» підприємницьку діяльність;
- утвердження криміналізовано-кланових утворень, які активізували практику відмивання коштів та перекидання їх значних масивів у зарубіжні банки;
- «окупація» українськими олігархами, що фактично виступають ідеологами й носіями корупційних відносин, найбільш фінансово ємних галузей і секторів реальної економіки, а також розподільної і перерозподільної сфер;
- демонстрація державою нейтральної позиції, а іноді й створення завуальованих умов (через ліберальне законодавство) щодо експорту фінансових активів в офшорні зони;
- надання державою окремим монополістичним об'єднанням і корпораціям, окремим суб'єктам економічної діяльності податкових пільг, які зумовлюють відчутні втрати бюджетних потоків;
- бюджетна політика, в рамках якої має місце тіньове присвоєння бюджетних коштів та нецільове їх використання;
- розкрадання зовнішніх кредитів та фінансової допомоги очільниками відповідних міністерств і відомств;
- відсутність дієвої системи декларування статків публічних осіб, аморфна модель звітності і контролю.

Таким чином, «політико-економічна корупція» – одна з найбільш відчутних загроз тому, що Україна не стане країною антикорупційного успіху. Необхідно також визнати, що розширення сфери корупційних посягань відбувається також за рахунок т.зв. «іноземних службових осіб». Вияв і протидія корупції на українських теренах з боку «іноземних службових осіб» також є актуальною проблемою.

Щорічне визначення Індексу протидії корупції в державному секторі 174 країн станом на початок 2015 р. у черговий раз підтверджує розмаїту картину і різні позиції (місця) держав політико-економічної корупції у світовому вимірі. Так, Туркменістан – 169, Узбекистан – 166, Таджикистан – 152, Україна – 142, Киргизія – 136, Казахстан – 126, Молдова – 103, Вірменія – 94, Туреччина – 64, Грузія – 50, Латвія – 43, Литва – 39, Ізраїль – 37, Естонія – 26, США – 17, Німеччина – 12 [12, 22]. Найбільший антикорупційний успіх демонструють Данія, Нова Зеландія та скандинавські країни, які мають найнижчі показники корупції [28].

Немає жодного народу і жодної держави, де б державна влада і великий бізнес були наділені абсолютним імунітетом на неправедне збагачення і використання влади у меркантильних цілях. Вийшовши за межі національних кордонів і отримавши можливість активного застосування сучасних Інтернет-технологій, зокрема, цифрової валюти [13], фінансово-економічна злочинність продовжує залишатися серйозною міжнародною проблемою. Спеціальні дослідження свідчать, що через корупційні схеми у країнах ЄС втрачається до 25% від загальної суми контрактів, що становить близько 120 млрд євро на рік [11].

З метою застосування на вітчизняних теренах ефективних технологій, методик і моделей державної антикорупційної політики, які б кореспондува-

лися із стандартами ООН Міністерство юстиції України та Міністерство економічного розвитку і торгівлі видали спільний наказ «Про національну систему оцінки рівня корупції» від 30.09.2013 № 2055/5/1153 [6].

Досить відчутною проблемою, яка не береться до уваги ідеологами антикорупційної політики, є перманентна термінологічна «новелізація». Водночас поза увагою наукової спільноти та законодавців залишається проблема правильності й смислової коректності перекладу українською мовою низки нормативно-правових документів і термінів (наприклад, підкуп, хабар, неправомірна вигода, розкрадання, привласнення, істотна шкода тощо), що містяться у зарубіжних та міжнародних конвенціях та переносяться в національне правове антикорупційне поле [21, 58–67]. Неадекватність інтерпретації термінів може стати підставою для некоректних судових висновків. Насправді ж, термінологічна гра з поняттями «хабарництво», «зловживання владою або службовим становищем», «отримання неправомірної вигоди», «заподіяння державі істотної (матеріальної) шкоди» менш за все турбують широкий загал.

Вельми важливою проблемою в Україні є захист правовими засобами діяльності іноземних інвесторів від руйнівного впливу вітчизняних корупціонерів й організованої злочинності. Реальному запобіганню і протидії корупції сприяє інформаційне забезпечення щодо її особливостей, статусного складу учасників корупційних практик на регіональному рівні. При цьому принципове значення має актуалізація уваги на трьох оцінках: по-перше, визначенні причин та рівня поширення на відповідній території корупційних практик, де борці з корупцією «не за хабарі працюють, але на них живуть» [24, 35]; по-друге, виявленні найбільш сприятливих точок і сфер корупційних діянь; по-третє, розібратися у тому, якими чинниками обумовлено сприйняття органами місцевого самоврядування і населенням тих чи інших різновидів корупції [10, 22–29].

Вивчення стану т.зв. «низової» (побутової) корупції на території України підтвердило, що найбільш поширеною дана корупційна практика є в земельній, житлово-комунальній, правоохоронній, медичній та освітянській сферах. Тобто там, де зачіпаються життєво важливі інтереси широкого загалу [10, 24–25]. І як підтвердило обстеження, «до відповідальності притягуються переважно службові особи із низьким соціальним статусом, які працюють у нижніх ланках органів державної влади. При цьому т.зв. елітарні корупційні злочини залишаються латентними» [10, 25].

Науково коректним є висновок учених-юристів, які аналізуючи проблему, чому за умов ґрунтовного законодавчого забезпечення не відбувається перелому в істотному обмеженні корупції, зазначають: «Однак окрім відсутності твердої політичної волі на протидію передусім елітарній високодохідній корупції представників вищих ешелонів державної влади, в Україні бракує: науково обґрунтованої національної системи визначення рівня корупції; чітких критеріїв оцінки ефективності роботи органів кримінальної юстиції; зрозумілих кількісних і якісних індикаторів результативності виконання низки прийнятих програмних документів у сфері запобігання корупції тощо. Зазначені обставини свідчать про низьку ефективність реалізації стратегії протидії корупції в Україні і, як наслідок, її високий рівень і поширеність» [10, 27].

Водночас автори не зауважили принциповий чинник протидії т.зв. «елітарній (високодоходній) корупції» — законодавче запровадження невідвратної й жорсткої відповідальності носіїв корупційних діянь, незалежно від часових термінів.

Необхідно також визнати, що масив розроблених антикорупційних стратегій і концепцій розпорошені в широкому розмаїтті похідних документів, які нерідко дублюються і зосереджують увагу на незначних (побутових) корупційних правопорушеннях. «Змін настільки багато і вони настільки хаотичні, що за ними важко встежити. А тим більше зрозуміти логіку законодавця» [18, 37]. Нині процес антикорупційних новацій виглядає нескінченним.

Така практика породжує у виконавців дилему: «чи варто прикладати зусилля задля того, щоб уянити зміст законодавчих новел і формувати правила їх застосування на практиці, чи краще зачекати на ще новіші» [18, 38]. Проголошені антикорупційні заходи, як правило, не контролюються і не втілюються у практиці. За подібну хаотичність й пропагандистський сумбур ніхто не несе відповідальності. Через що корупція стало поширює свій руйнівний вплив на економіку і суспільство.

Відомий фахівець у сфері національної безпеки Є. Скулиш справедливо стверджує, що «ефективність протидії корупції в Україні залежить не лише від результативної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, а й від реальної політичної волі вищого керівництва держави, відкритості влади, прозорості й зрозумілості процедур прийняття державних рішень та дієвих механізмів контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства» [24, 31].

Державні регулятори і технології запобігання і протидії корупції в сучасних умовах нерідко гальмуються юридичною термінологічною еквілібристикою. Разючим підтвердженням категоріального словоблуддя є визначення терміну «корупція» в одному з нормативно-правових актів вищої юридичної сили (закону): «Корупція — це використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка /пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [3].

Настільки важку і незрозумілу словесну конструкцію, яку прийняла Верховна Рада країни, важко сприйняти навіть фахівцю з права. Зрозуміло одне — при такому законодавчому забезпеченні реальне запобігання і протидія корупції стають умовними. Суспільство чекає припинення появи правочинів, які призводять до безкарності державних суб'єктів і публічних осіб, що ініціюють тінюві схеми та вчиняють корупційні дії.

Важливими для національного й суспільного самопорятунку є рішучі й ефективні дії держави по запобіганню і реальній протидії корупції в будь-яких конкретних проявах. Необхідно і вкрай важливо закрити легальні й нелегаль-

ні канали втечі фінансового капіталу та тіньового переведення активів за межі України. Задля цього Національний банк України повинен посилити свій контроль, а Уряду слід денонсувати угоди про уникнення подвійного оподаткування в офшорних лагунах, зокрема, з Кіпром.

Висновки:

1. Сьогодні в українському суспільстві завдання запобігання і протидії корупції набуло особливої актуальності і тому наукові дослідження даної проблематики є найбільш затребуваними і невичерпними.

2. Запобігання і протидія корупції потребують системного підходу до застосування комплексу науково обґрунтованих профілактичних, упереджувальних (правоохоронних) і репресивних заходів.

3. Корупційні діяння майнового характеру можуть бути завуальованими в нібито законну угоду, мати вигляд цілком законної операції (надання річної премії, погашення боргу, договір купівлі-продажу, пільговий кредит тощо).

4. Бездіяльність публічних осіб та VIP-чиновників в ситуації тотального корупційного засилля, а тим більше управлінські рішення і дії, націлені на незаконне отримання фінансової і майнової вигоди для себе або пов'язаних осіб, повинні оперативнo й невідворотно підпадати під кримінальну відповідальність.

5. Досі поза увагою наукової спільноти та законодавців залишається проблема смислової коректності перекладу українською мовою низки нормативно-правових документів і термінів (наприклад, підкуп, хабар, неправомірна вигода, розкрадання, привласнення тощо), що містяться в зарубіжних та міжнародних конвенціях та переносяться в національне антикорупційне поле. Дефекти законодавчої техніки, зумовлені неадекватною інтерпретацією термінів, можуть серйозно ускладнити здійснення антикорупційної політики.

6. Ефективність протидії корупції в Україні залежить від реальної політичної волі вищого керівництва держави, відкритості влади, прозорості й зрозумілості процедур прийняття державних рішень та дієвих механізмів контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства.

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Міжнародний документ від 31.10.2003, ратифікація Україною від 18.10.2006, набрання чинності для України від 01.01.2010 // zakon.rada.gov.ua.

Konventsiiia Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii proty koruptsii: Mizhnarodnyi dokument vid 31.10.2003, ratyfikatsiia Ukrainoiu vid 18.10.2006, nabrannia chynnosti dlia Ukrainy vid 01.01.2010 // zakon.rada.gov.ua.

2. Міжамериканська конвенція про боротьбу з корупцією: Прийнята на III пленарній сесії Організації американських держав 29.03.1996 // zakon.rada.gov.ua.

Mizhamerykanska konventsiiia pro borotbu z koruptsiiei: Pryiniata na III plenarnii sesii Orhanizatsii amerykanykykh derzhav 29.03.1996 // zakon.rada.gov.ua.

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // zakon.rada.gov.ua.

Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № 1700-VII // zakon.rada.gov.ua.

4. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII // zakon.rada.gov.ua.

Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v Ukraini (Antykoruptsiina stratehiia) na 2014–2017 roky: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № 1699-VII // zakon.rada.gov.ua.

5. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265 // zakon.rada.gov.ua.

Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy shchodo realizatsii zasad derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v Ukraini (Antykoruptsiinoi stratehii) na 2015–2017 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.04.2015 № 265 // zakon.rada.gov.ua.

6. Про національну систему оцінки рівня корупції: Наказ Міністерства юстиції України і Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30.09.2013 № 2055/5/1153 // zakon.rada.gov.ua.

6. Pro natsionalnu systemu otsinky rivnia koruptsii: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy i Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 30.09.2013 № 2055/5/1153 // zakon.rada.gov.ua.

7. Антикорупційна засади діяльності органів влади: Наук.-практ. посібник / С.М. Клімова, Г.С. Крайник та ін.; За заг. ред. А.В. Раздайбиди. – Харків, 2014. – 364 с.

Antykoruptsiina zasady diialnosti orhaniv vlady: Nauk.-prakt. posibnyk / S.M. Klimova, H.S. Krainyk ta in.; Za zah. red. A.V. Razdaibidy. – Kharkiv, 2014. – 364 s.

8. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: Автореф. дис... докт. юрид. наук: 12.00.08 / НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2015. – 37 с.

Busol O.Iu. Protydiia koruptsiinii zlochynnosti v Ukraini u konteksti suchasnoi antykoruptsiinoi stratehii: Avtoref. dys... dokt. yuryd. nauk: 12.00.08 / NAN Ukrainy, In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho. – K., 2015. – 37 s.

9. Гаращук В.М., Мухтаєв А.О. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні. – Харків, 2010. – 144 с.

Harashchuk V.M., Mukhtaiev A.O. Aktualni problemy borotby z koruptsiieiu v Ukraini. – Kharkiv, 2010. – 144 s.

10. Голіна В., Колодязний М. Запобігання корупції з використанням регіонального досвіду її дослідження // Право України. – 2015. – №12. – С. 22–29.

Holina V., Kolodiaznyi M. Zapobihannia koruptsii z vykorystanniam rehionalnoho dosvidu yii doslidzhennia // Pravo Ukrainy. – 2015. – №12. – S. 22–29.

11. Гужва І. Чи допоможе СОТ подолати корупцію в держзакупівлях? // Дзеркало тижня. Україна: інформаційно-аналітичний тижневик. – 2015. – №47 // gazeta.dt.ua.

Huzhva I. Chy dopomozhe SOT podolaty koruptsiuu v derzhzakupivliakh? // Dzerkalo tyzhnia. Ukraina: informatsiino-analitychnyi tyzhnevyyk. – 2015. – №47 // gazeta.dt.ua.

12. Єщенко П.С., Самко Н.Г. Фінансiалiзацiя у вoдoвeртi глoбaльнoї eкoнoмiкi: Монографія. – К.: Знання України, 2016. – 220 с.

Ieshchenko P.S., Samko N.H. Finansializatsiia u vodoverti hlobalnoi ekonomiky: Monohrafiia. – K.: Znannia Ukrainy, 2016. – 220 s.

13. Ковальчук Т., Паливода К. Цифрова валюта як віртуальне джерело фіктивного капіталу // Банківська справа. – 2014. – №1–2. – С. 3–11.

Kovalchuk T., Palyvoda K. Tsyfrova valiuta yak virtualne dzherele fiktyvnoho kapitalu // Bankivska sprava. – 2014. – №1–2. – S. 3–11.

14. Костенко О. Щодо антикорупційного потенціалу «людського фактора» або про «камінь, яким зневажили будівничі // Право України. – 2015. – №12. – С. 14–21.

Kostenko O. Shchodo antykoruptsiinoho potentsialu «liudskoho faktora» abo pro «kamin, yakym znevazhyly budivnychi // Pravo Ukrainy. – 2015. – №12. – S. 14–21.

15. Малєєв К. Корупція як суспільний феномен // Політична думка. – 1994. – №4. – С. 28.

Malieiev K. Koruptsiia yak suspilnyi fenomen // Politychna dumka. – 1994. – №4. – S. 28.

16. Мельник М.І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції: Дис... докт. юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2002. – 506 с.

Melnyk M.I. Kryminolohichni ta kryminalno-pravovi problemy protyidii koruptsii: Dys... dokt. yuryd. nauk: 12.00.08 / Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy. – K., 2002. – 506 s.

17. Методичні рекомендації щодо виявлення публічних діячів та забезпечення проведення фінансового моніторингу їх фінансових операцій. – К.: Держфінмоніторинг України, 2016. – 80 с.

Metodychni rekomendatsii shchodo vyavlennia publichnykh diiachiv ta zabezpechennia provedennia finansovoho monitorynhu yikh finansovykh operatsii. – K.: Derzhfinmonitorynh Ukrainy, 2016. – 80 s.

18. Навроцький В. Розвиток законодавства України про кримінальну відповідальність за корупційні посягання // Право України. – 2015. – №12. – С. 37–47.

Navrotskiy V. Rozvytok zakonodavstva Ukrainy pro kryminalnu vidpovidalnist za koruptsiini posiahannia // Pravo Ukrainy. – 2015. – №12. – S. 37–47.

19. *Настюк В., Крайник К.* Проблеми адміністративної та кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення в Україні // *Право України.*— 2015.— №12. — С. 48–56.
- Nastjuk V., Krainyk K.* Problemy administratyvnoi ta kryminalnoi vidpovidalnosti za koruptsiini pravoporushennia v Ukraini // *Pravo Ukrainy.*— 2015.— №12. — S. 48–56.
20. *Невмержицький Є.В.* Корупція як соціально-політичний феномен: Автореф. дис... докт. політ. наук: 23.00.02 / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф.Кураса. — К., 2009. — 34 с.
- Nevmerzhytskyi Ye.V.* Koruptsiia yak sotsialno-politychnyi fenomen: Avtoref. dys... dokt. polit. nauk: 23.00.02 / NAN Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I.F.Kurasa. — K., 2009. — 34 s.
21. *Савченко А.* Актуальні питання кримінальної відповідальності за корупційні злочини // *Право України.*— 2015.— №12. — С. 58–68.
- Savchenko A.* Aktualni pytannia kryminalnoi vidpovidalnosti za koruptsiini zlochyny // *Pravo Ukrainy.*— 2015.— №12. — S. 58–68.
22. *Святоцький О.* Вступне слово // *Право України.*— 2015.— №12. — С. 11.
- Sviatotskyi O.* Vstupne slovo // *Pravo Ukrainy.*— 2015.— №12. — S. 11.
23. *Ситник А.* Гарантії незалежності НАБУ в законі дотримано. Відповідальність на мені та на моїй команді // *Дзеркало тижня. Україна: інформаційно-аналітичний тижневик.*— 4.03.2016.— №9. — С. 2.
- Sytnyk A.* Harantii nezalezhnosti NABU v zakoni dotrymano. Vidpovidalnist na meni ta na moii komandi // *Dzerkalo tyzhnia. Ukraina: informatsiino-analitychnyi tyzhnevuk.*— 4.03.2016.— №9. — S. 2.
24. *Скулиш Є.* Державне бюро розслідувань як спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції // *Право України.*— 2015.— №12. — С. 30–35.
- Skulysh Ye.* Derzhavne biuro rozsliduvan yak spetsialno upovnovazhenyi sub'iekt u sferi protydii koruptsii // *Pravo Ukrainy.*— 2015.— №12. — S. 30–35.
25. *Шаповал В.* Виконавча влада в контексті форм державного правління (теорія і практика світового конституціоналізму) // *Право України.*— 2015.— №12. — С. 92–100.
- Shapoval V.* Vykonavcha vlada v konteksti form derzhavnoho pravlinnia (teoriia i praktyka svi-tovoho konstytutsionalizmu) // *Pravo Ukrainy.*— 2015.— №12. — S. 92–100.
26. *Шербак Ю.* Україна: виклик і вибір. — К.: Дух і Літера, 2003. — 576 с.
- Shcherbak Yu.* Ukraina: vyklyk i vybir. — K.: Dukh i Litera, 2003. — 576 s.
27. *Якушин В., Ватсон Ш., Мейс Дж., Малієв К.* Корупція як суспільний феномен // *Політична думка.*— 1994.— №4. — С. 28.
- Iakushyn V., Watson Sh., Meis Dzh., Malieiev K.* Koruptsiia yak suspilnyi fenomen // *Politychna dumka.*— 1994.— №4. — S. 28.
28. Corruption perceptions index 2015 // www.transparency.org.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2016.